

Romania

Romania (rom. *România*) on valtio Kaakkois-Euroopassa. Sen naapurimaita ovat Ukraina, Moldova, Bulgaria, Serbia ja Unkari. Romanian pinta-ala on 238 391 neliökilometriä, ja maassa oli vuoden 2019 tietojen mukaan noin 19,3 miljoonaa^[3] asukasta. Maan pääkaupunki on Bukarest. Karpaattien vuoristo ja Tonavan valuma-alue hallitsevat sen pinnanmuotoja.

Romania on saanut nimensä Rooman valtakunnalta. Keskiajalla se oli jakautuneena Valakian, Moldavian ja Transilvanian ruhtinaskunniksi. Maata ovat hallinneet osmanit sekä Habsburgit. Toisen maailmansodan jälkeen Romaniasta tuli kommunistinen tasavalta, jota Gheorghe Gheorghiu-Dej ja Nicolae Ceaușescu johtivat yhteensä 40 vuoden ajan vuosina 1945–1989. Ceaușescun syrjäyttäneen kansannousun jälkeen maasta on kehittynyt monipuoluedemokratia, joka kuuluu Natoon ja Euroopan unioniin.

Romania on yksi Euroopan unionin köyhimmistä maista, ja sen ongelmia ovat korruptio, inflaatio ja maatalouden vanhanaikaisuus. Vuonna 2025 julkaistussa Economist Intelligence Unitin demokriaindeksissä Romania määriteltiin demokraattisen ja autoritaarisen valtion sekamuodoksi.

Maantiede

Romanian pinta-ala on 238 391 neliökilometriä. Suuren osan Bulgarian ja Serbian vastaisesta rajasta muodostaa Tonava. Moldovan vastaisen rajan muodostava Prutjoki liittyy Tonavaan. Romanian on kaistale Mustanmeren rannikkoa. Maan länsiosaa hallitsevat Karpaatit, joiden korkein huippu

Romania România

lippu

vaakuna

Romanian sijainti

Valtiomuoto	tasavalta
Presidentti	Nicușor Dan
Pääministeri	Ilie Bolojan
Pääkaupunki	Bukarest (1 921 751 as.) 44°25'N, 26°06'E (https://geohack.k.toolforge.org/geohack.php?language=fi&pagename=Romania&params=44_25_N_26_06_E_)
Muita kaupunkeja	Cluj-Napoca (309 136 as.), Timișoara (303 708 as.), Iași (263 410 as.)
Pinta-ala	
– yhteensä	238 391 km² ^[1] (sijalla 79)
– josta sisävesiä	3,0 %
Väkiluku (2019)	19,3 milj. (sijalla 53)
– väestötiheys	79,9 as. / km²
– väestönkasvu	−0,252 % ^[1] (2011)
Viralliset kielet	romania

Romanian yleiskartta

Pietrosu Mare, Rodnavuoret, osa Karpaatteja

Moldoveanu nousee 2 544 metrin korkeuteen.^[1] Karpaatit erottavat Tonavan keskijuoksun ja alajuoksun, joiden valuma-alue on suurelta osin Romanian aluetta.^[4]

Suuria kaupunkeja ovat pääkaupungin lisäksi Craiova, Cluj-Napoca, Galati, Constanța, Iasi, Timișoara ja Brașov. Vuonna 2012 niissä kaikissa arvioitiin olevan 250 000–300 000 asukasta.^[5]

Ilmasto

Suuressa osassa Romaniaa vallitsee mannerilmasto: kesät ovat kuumia ja talvet kylmiä ja kuivia.^[6] Sateet ovat vähäisiä muualla paitsi Karpaattien yläosassa. Suurin osa sateista ajoittuu kevääseen ja alkukesään, jolloin saadaan usein ukkosluonteisia sadekuuroja. Alavilla alueilla on lumipeite tyypillisesti 30–50 päivänä vuodessa, ja korkeammalla vuoristossa lumiaika jatkuu noin sata päivää.^[7]

Luonto

Romaniassa on kolme vallitsevaa kasvillisuusvyöhykettä: vuoristot, metsät ja aro. Metsistä iso osa on luonnontilaisia, ja niissä elää suuri määrä susia ja karhuja.^[8] Karpaateilla elää kotoperäinen gemssin alalaji.^[9] Metsien hallitsevat puulajit ovat pyökki ja kuusi.^[10]

Romaniassa on neljätoista kansallispuistoa ja kaikkiaan yhteensä yli 500 luonnonsuojelualuetta. Useimmat suojelalueet sijaitsevat Karpaateilla, ja vain muutamilla on matkailijoille palveluita. Tonavan suisto on Unescon maailmanperintökohde ja Euroopan suurin kosteikkoalue. Rautaportti Serbian ja

Valuutta	Romanian leu (RON)
BKT (2010)	
– yhteensä	254 200 milj. USD ^[1] (sijalla 47)
– per asukas	11 600 USD
HDI (2019)	0,828 ^[2] (sijalla 49)
Elinkeinorakenne (BKT:sta)	
– <u>maatalous</u>	12,2 % ^[1]
– <u>teollisuus</u>	37,6 % ^[1]
– <u>palvelut</u>	50,2 % ^[1]
Aikavyöhyke	UTC+2
– kesäaika	UTC+3
Itsenäisyys Ottomaanien valtakunnasta	9. toukokuuta 1877
Lyhenne	RO
– <u>ajoneuvot</u> :	RO
– <u>lentokoneet</u> :	YR
Kansainvälinen suuntanumero	+40
Tunnuslause	Ei mottoa
Kansallislaulu	"Deșteaptă-te, române!"
▶ 0:00 — 🔊 ⋮	
Edeltäjä(t)	 Romanian sosialistinen tasavalta

Romanian rajalla tarjoaa hienoja maisemia. Piatra Craiuluin kansallispuistossa tavataan susia, kauriita ja karhuja, Retezatin kansallispuistossa mustia vuorivuohia, karhuja, kettuja ja munkkikorppejä.^[11]

Historia

Pääartikkeli: Romanian historia

Varhaiset vaiheet

Rooman keisari Trajanus valloitti suunnilleen nykyistä Romaniaa ja Moldovaa vastanneen Daakian vuosina 101–106. Maan nimi on peräisin Rooman valtakunnasta käytetystä nimestä *Romania*. Rooman vallan loppuvaiheessa ja sen jälkeen alueelle hyökkäsivät lukuisia kertoja germaaniset gootit, hunnit, slaavit, avarit, bulgaarit ja unkarilaiset. Keskiajalla pääosa romanialaisista eli kolmen ruhtinaskunnan alueella, jotka olivat Valakia, Moldavia ja Transilvania. Vuonna 1365 syntyneet itsenäiset Romanian ruhtinaskunnat Valakia ja Moldavia joutuivat Osmanien valtakunnan alaisuuteen, ensin Valakia vuonna 1396 ja sitten Moldavia vuonna 1455.^[6]

Itävallan keisarikunta sai Moldavian pohjoisosan Bukovinan vuonna 1775 ja Venäjän keisarikunta itäosan Bessarabian vuonna 1812. Transilvania joutui Unkarin kuningaskunnan hallintaan 1100-luvulla, ja vuonna 1526 se liitettiin Osmanien valtakuntaan. 1800-luvulla siitä tuli osa Itävaltaa (vuodesta 1867 Itävalta-Unkaria). Romania syntyi Moldavian ja Valakian yhdistyessä vuonna 1859, ja suurvallat tunnustivat sen itsenäiseksi Turkin sodan aikana vuonna 1877. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Itävalta-Unkarin hajotessa ja Venäjän vallankumouksen aikana Bessarabia päätti liittyä Romanian kuningaskuntaan vuonna 1918. Trianonin rauhassa Transilvania siirrettiin Unkarilta Romanian, jolloin Romania sai suuren unkarilaisvähemmistön.^[12]

Toinen maailmansota

Pääartikkeli: Romania toisessa maailmansodassa

Molotov–Ribbentrop-sopimuksen mukaan Neuvostoliitto sai vuonna 1940 Moldavian ja Pohjois-Bukovinan, ja Unkari sai Saksan ja Italian tukemana Transilvanian pohjoisosan ja Bulgaria Etelä-Dobrogean. Kuningas Kaarle II:n myönnettyä luovutuksiin armeija kaappasi Ion Antonescun johdolla vallan ja liittyi toiseen maailmansotaan Saksan ja Italian puolella saadakseen takaisin Neuvostoliitolle luovutetut alueet.^[13] Saksan johtaja Adolf Hitler luovutti Romanian alueille, mutta kuningas Mikael I:n

Mihai Viteazul (Mikael Rohkea), joka hallitsi Valakiaa, Transilvaniaa ja Moldaviaa 1500- ja 1600-lukujen vaihteessa.

Romanian kuningaskunnan perustanut julistus, 1881

Neuvostoliitossa julkaistiin Romanian sosialistisen tasavallan 5-vuotisjuhlien kunniaksi postimerkki vuonna 1953.

vallankaappaus elokuussa 1944 syöksi diktaattori Antonescun vallasta, ja Romanian armeija joutui Neuvostoliiton puna-armeijan komentoon. Romania koki suuria lisämenetyksiä taistellessaan Saksaa vastaan Unkarissa ja Tšekkoslovakiassa.^[14]

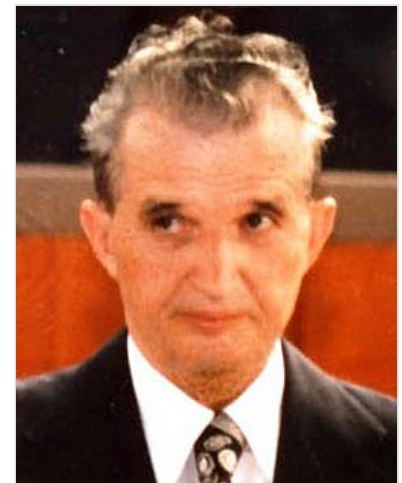
Kommunistivalta

Romaniasta muodostettiin vuonna 1948 neuvostomielinen, kommunistijohtoinen kansantasavalta, ja kuningas lähti maanpakoon.^[15] Romania oli aluksi taloudellisesti ja sotilaallisesti vahvasti Neuvostoliiton ohjailema. Neuvostomiehityksen aikana suuri määrä ihmisiä pidätettiin mielivaltaisesti, arviot liikkuvat

Ceaușescun propagandajuliste Bukarestissa vuonna 1986

kymmenissä tuhansissa. Suurin osa poliittisista vangeista vapautettiin vuosien 1962–1964 armahduksissa.^[16] Maassa käytiin myös valtakamppailu kommunistisen puolueen fasistien valtakaudella ja sodan aikana Moskovassa viettäneiden ”moskovalaisryhmän” ja sodan Romaniassa viettäneiden ”vankilaryhmän” välillä. Se huipentui vuonna 1952 puolueen johtajan Ana Paukerin vangitsemiseen ja Gheorghe Gheorghiu-Dejin valtaannousuun.^[17]

Nicolae Ceaușescu, Romanian presidentti vuosina 1974–1989 ja Romanian kommunistisen puolueen pääsihteeri vuosina 1965–1989

Gheorghiu-Dej saavutti Hruštšovin luottamuksen, ja sen seurauksena neuvostojoukot vedettiin pois Romaniasta vuonna 1958.^[4] Tämän jälkeen politiikan suunta muuttui täysin, ja Romania solmi kauppasopimuksia Länsi-Euroopan maiden kanssa ja irtisanoutui SEV-maiden yhteisestä taloussuunnitelmasta vuonna 1964.^[18]

Nicolae Ceaușescun aika 1965–1989

Gheorghiu-Dejin kuoleman jälkeen Nicolae Ceaușescu nousi kommunistipuolueen johtoon vuonna 1965 ja maan hallituksen päämieheksi v. 1967. Romania alkoi toteuttaa Neuvostoliitosta erillistä ulkopolitiikkaa. Se tuomitsi Tšekkoslovakian miehityksen v. 1968 ja oli ainoa Varsovan liiton maa, joka ei osallistunut miehitykseen.^[15] Romania solmi myös diplomaattisuhteet Israeliin, arabimaihin ja Saksan liittotasavaltaan. Ceaușescu oli muun muassa neuvostovastaisuutensa vuoksi alussa erittäin suosittu sekä koti- että ulkomaissa, ja länsimaat viivyttelivät hänen hallintonsa tuomitsemista sen muuttuessa 1970-luvun alusta lähtien totalitaristiseksi. Ceaușescu rakensi poliisivaltion ja pystytti henkilökultin. Romanian ulkomaanvelka kasvoi rajusti vuosina 1977–1981, ja maa tuli riippuvaiseksi IMF:stä ja Maailmanpankista. Ceaușescu käynnisti ohjelman koko ulkomaanvelan maksamiseksi, mikä toteutuikin vuonna 1989, juuri ennen Ceaușescun kaatumista.^[4] Tavoitteen saavuttamiseksi kaikki ylimääräinen

ruoka ja kulutustavarat myytiin ulkomaille, ja romanialaisten elintaso laski. Ceaușescun diktatuurin eräs erityispiirre oli Nicolaea Ceaușescun vaimon Elena Ceaușescun asema erittäin merkittävänä taustavaikuttajana ja vallankäyttäjänä. Perhe muodostikin eräänlaisen dynastian.^[19]

Ceaușescun jälkeen

Ceaușescun valta päättyi kansannousuun ennen joulua 1989, ja hänet teloitettiin pikaisesti. Valta siirtyi Kansallisen pelastuksen rintamalle (Frontul Salvării Naționale, FSN) ja sitten väliaikaiselle kansallisen yhtenäisyyden neuvostolle (Consiliul Provizoriu de Uniune Națională) aina vaaleihin asti. FSN ja sen ehdokas Ion Iliescu voittivat 20. toukokuuta 1990 presidentinvaalit ja saivat enemmistön edustajainhuoneeseen ja senaattiin. Uusi hallitus aloitti varovaiset talousuudistukset. Uusi demokraattinen perustuslaki hyväksyttiin joulukuussa 1991. Entinen kommunisti Ion Iliescu oli presidenttinä 1990–1996 ja 2000–2004. Välillä presidenttinä oli demokraattipuolueen Emil Constantinescu.

Naton ja EU:n aika

Romania liittyi Natoon maaliskuussa 2004.^[15] Marraskuussa 2004 presidentiksi valittiin Traian Băsescu *Oikeus ja totuus* -liitosta. Pääministeriksi nousi hänen liittolaisensa Călin Popescu-Tăriceanu, mutta miehet kääntyivät pian toisiaan vastaan. Pääministeri Tăriceanu veti Romanian joukot Irakista kesällä 2006, vaikka presidentti sitä vastusti.

Maa aloitti Euroopan unionin jäsenenä 1. tammikuuta 2007.^[15] 1. huhtikuuta 2007 presidentti Băsescun Demokraattisen puolueen ministerit erotettiin hallituksesta. Parlamentti erotti 18. huhtikuuta 2007 presidentin väliaikaisesti virantoimituksesta. Toukokuussa järjestettiin kansanäänestys, jossa kysyttiin, voiko perustuslain rikkomisesta ja mafiayhteyksistä syytetty Băsescu jatkaa presidentinvirassa.^[15] Yli 74 prosenttia äänestäjistä kuitenkin tuki häntä.

Marraskuun 2008 vaalien jälkeen muodostettiin Emil Bocin johdolla liberaalidemokraattien ja sosiaalidemokraattien hallitus. Boc kuitenkin erosi mielenosoitusten vuoksi helmikuussa 2012.^[20] Vuoden 2009 presidentinvaaleissa Traian Băsescu pääsi toiselle kaudelle saatuaan 50,3 prosenttia äänistä. Vastaehdokas Mircea Geoana sai 49,7 prosenttia.^[1]

Romanian presidenttinä vuodesta 2014 toiminut Klaus Johannis valittiin marraskuussa 2019 yli 60 prosentin kannatuksella presidentinvaalin toisella kierroksella uudelle viisivuotiskaudelle. Eurooppa-myönteinen keskustaoikeistolainen Johannis on tunnettu korruption vastustaja ja oikeusvaltion puolustaja. Hän lupasi lisätä korruption vastaisia toimia sekä edistää oikeuslaitoksen uudistamista. Romanian peräkkäiset sosiaalidemokraattiset hallitukset ovat hidastaneet erityisesti oikeuslaitoksen uudistamista ja heikentäneet sen riippumattomuutta.^[21]

Politiikan vahva henkilö taustalla oli pitkään sosiaalidemokraattisen puolueen puoluejohtaja Liviu Dragnea, joka ei vaalivilpistä saamansa rikostuomion tähden voinut asettua pääministeriksi.^[22]

Helmikuussa 2020 pääministeri Ludovic Orbanin liberaali hallitus kaatui parlamentin luottamuslauseäänestyksessä oltuaan vallassa vain kolme kuukautta sen jälkeen, kun maan ensimmäisen naispuolisen pääministerin, sosiaalidemokraatti Viorica Dăncilăn hallitus oli kaatunut. Tämän arveltiin johtavan uusiin vaaleihin, joita pidettiin mahdollisesti hallituksen pyrkimyksenäkin, sillä pääministeri Orbanin liberaalipuolue PNL:n kannatus oli mielipidemittauksissa ollut tuntuvasti korkeampi kuin arkkihollisensa sosialidemokraattisen PSD:n.^[23]

Vuoden 2021 parlamenttivaalien jälkeen PSD ja PNL muodostivat koalitionhallituksen, jonka ehtona oli pääministeripuolueen vaihtuminen vaalikauden puolivälissä. Ensimmäisen puoliskon pääministerinä toimi PNL:n Nicolae Ciucă, ja kesäkuussa 2023 pääministeriksi nousi PSD:n Marcel Ciolacu. Unkarilaisten demokraattinen liitto (UDMR) osallistui Ciucăn hallitukseen, mutta jättäytyi pois Ciolacun hallituksesta.^[24]

Presidentinvaali 2024

Marraskuussa 2024 järjestetyn presidentinvaalin ensimmäisen kierroksen tulos mitätöitiin. Romanian perustuslakituomioistuin katsoi, että tulokseen oli vaikuttanut Tiktokissa käyty Venäjän manipuloima ulkopuolinen kampanja, joka nosti erityisesti korruptiota vastustavan, äärikansallismielisen presidenttiehdokkaan Călin Georgescun täydestä tuntemattomuudesta ensimmäisen kierroksen voittajaksi.^[25] Georgescu piti vaalituloksen mitätöintiä ”vallankaappauksena”.^[26] Hänen vastaehdokkaansa oli keskustaliberaali ja EU-myönteinen Elena Lasconi, joka sanoi mitätöintiä vaalin kaappaukseksi. Romanian tiedotusvälineet olivat saaneet haltuunsa salaisia asiakirjoja, joista ulkopuolinen vaikutus selviää. Osittain presidentinvaalin mitätöinnin johdosta Economist Intelligence Unit alensi demokrtiaindeksissään Romanian demokraattisen ja autoritaarisen valtion sekamuodoksi.^[27]

Vaalin mitätöinnin vuoksi Johannis jatkoi presidentinvirassa, mutta hän erosi tehtävästään jo 12.2.2025. Koska uutta vaalia ei oltu vielä järjestetty, parlamentin puhemies Ilie Bolojan otti viran väliaikaisesti hoitoonsa rajoitetuin valtuuksin.^[28] Toukokuussa 2025 järjestetyssä uusintavaalissa voittajaksi nousi Bukarestin pormestari Nicușor Dan, joka edustaa poliittista keskustaa ja EU-myönteisyyttä. Hän voitti vaalien toisella kierroksella kansallismielisen ja äärioikeistolaisen George Simionin prosentein 54-46.^[29]

Politiikka

Romania on semipresidentiaalinen tasavalta. Romanian lakiasäätävänä elimenä on kaksikamarinen parlamentti. Senaatissa (*Senat*) on 137 jäsentä ja edustajainhuoneessa (*Camera Deputaților*) 334 jäsentä. Molempien edustajilla on neljän vuoden kausi. Presidentti valitaan suoralla kansanvaalilla viisivuotiskaudelle (vuoteen 2004 asti nelivuotiskaudelle). Presidentti nimittää pääministerin, joka muodostaa hallituksen. Hallituksen on saatava parlamentin hyväksyntä.^[1]

Romanian asevoimat muodostuvat maavoimista, ilmavoimista, merivoimista ja erikoisjoukoista. Asevelvollisuudesta luovuttiin vuonna 2006. Nykyisin armeija muodostuu 18–35-vuotiaista miehistä ja naisista, jotka menevät vapaaehtoisina viisivuotiseen palvelukseen, jota voidaan jatkaa kolmen vuoden jaksoissa 36 vuoden ikään asti.^[1] Romanian ilmavoimilla on F-16 -hävittäjiä^[30], C-27J Spartan - ja C130-B Hercules -kuljetuskoneita, Antonov An-30 -tiedustelukone, IAR-helikoptereita sekä Jak-52- ja IAR-99 Soim -harjoituskoneita.^[31]

Romanian kansallispäivän sotilasparaati

Ennen Nato-jäsenyyttään Romania oli Naton rauhankumppanuusohjelmassa sen alusta alkaen. Maa on osallistunut Naton operaatioihin Angolassa, Bosniassa, Albaniassa ja Afganistanissa, ja se lähetti joukkoja Irakiin Yhdysvaltojen johtaman hyökkäyksen jälkeen. Se tuki Naton operaatioita Kosovossa ja salli

ilmatilansa käytön niissä.^[32] Vuonna 2007 kävi ilmi, että maassa on ollut Yhdysvaltojen tiedustelupalvelun CIA:n salainen vankila vuosina 2003–2005.^[33]

2000-luvun pääministerit

Pääartikkeli: Romanian pääministeri

- 1.1.2001–21.12.2004 Adrian Năstase
- 21.12.2004–28.12.2004 Eugen Bejinariu
- 29.12.2004–22.12.2008 Călin Popescu-Tăriceanu
- 22.12.2008–6.2.2012 Emil Boc
- 6.2.2012–9.2.2012 Căătălin Predoiu
- 9.2.2012–7.5.2012 Mihai Răzvan Ungureanu
- 7.5.2012–4.11.2015 Victor Ponta
- 4.11.2015–17.11.2015 Sorin Cîmpeanu
- 17.11.2015–4.1.2017 Dacian Cioloș
- 4.1.2017–29.6.2017 Sorin Grindeanu
- 29.6.2017–15.1.2018 Mihai Tudose
- 15.1.2018– 29.1.2018 Mihai Fifor vt.
- 29.1.2018 – lokakuu 2019 Viorica Dăncilă
- lokakuu 2019–7.12.2020 Ludovic Orban
- 7.12.2020–23.12.2020 Nicolae Ciucă (vt.)
- 23.12.2020–25.11.2021 Florin Cîțu
- 25.11.2021–12.6.2023 Nicolae Ciucă
- 12.6.2023–15.6.2023 Căătălin Predoiu (vt.)
- 15.6.2023– Marcel Ciolacu

Alueellinen jako

Pääartikkeli: Romanian piirikunnat

Romania jakaantuu 41 piirikuntaan (rom. județe) ja itsehallinnolliseen pääkaupunkiin Bukarestiin (Municipiul București).^[1]

- Alba
- Arad
- Argeș
- Bacău
- Bihor
- Bistrița-Năsăud
- Botoșani
- Brașov
- Brăila
- Buzău

Romanian hallinnollinen jako. Kuvassa Transilvania vihreällä, Valakia sinisellä, sekä Länsi-Moldova punaisella.

- [Caraş-Severin](#)
- [Călăraşi](#)
- [Cluj](#)
- [Constanţa](#)
- [Covasna](#)
- [Dâmboviţa](#)
- [Dolj](#)
- [Galaţi](#)
- [Giurgiu](#)
- [Gorj](#)
- [Harghita](#)
- [Hunedoara](#)
- [Ialomiţa](#)
- [Iaşi](#)
- [Ilfov](#)
- [Maramureş](#)
- [Mehedinţi](#)
- [Mureş](#)
- [Neamţ](#)
- [Olt](#)
- [Prahova](#)
- [Satu Mare](#)
- [Sălaj](#)
- [Sibiu](#)
- [Suceava](#)
- [Teleorman](#)
- [Timiş](#)
- [Tulcea](#)
- [Vaslui](#)
- [Vâlcea](#)
- [Vrancea](#)

Talous

Itä-Euroopan kommunistivallan romahduksen jälkeen 1989–1991 Romanian vanhentunut teollisuus vaati perusteellista kehittämistä. Vuoteen 1994 mennessä lainsäädäntö oli valmis markkinatalouteen, ja seuraavan 15 vuoden aikana maahan tuli paljon ulkomaisia sijoituksia.^[4] Maa liittyi [Maailman kauppajärjestön](#) jäseneksi 1. tammikuuta 1995. Helmikuussa 1997 Romania aloitti laajat vakautus- ja rakenneuudistustoimet, mutta uudistuksia on tehty vain kausittain. Korruptio, byrokratia ja inflaatio ovat olleet ongelmina. Maa toivoi pääsevänsä [siirtymään euroon](#) vuonna 2014, mutta siihen vaadittavat lähentymiskriteerit eivät ole täyttyneet.

Yhden Romanian leun seteli

Vuonna 2009 [bruttokansantuote](#) henkeä kohti oli 11 500 Yhdysvaltain dollaria. Se laski edellisvuodesta 7,2 prosenttia noustuaan sitä ennen seitsemisen prosenttia vuodessa. Vuonna 2009 työttömiä oli 7,6 prosenttia työvoimasta.^[1] Maa sai EU:lta ja IMF:ltä kaksivuotisen apupaketin.^[4]

Edistyksestä huolimatta korruptio on edelleen melko laajaa ja maatalous hiukan vanhanaikaista. Kollektivisoinnin purkamisessa maatalousmaat palautettiin pientiloina alkuperäisille omistajilleen tai heidän perillisilleen, jotka olivat usein kaupunkilaisia. Monet olivat muuttaneet ulkomaille, ja omistussuhteiden hidas selvittäminen on haitannut maan myymistä tai vuokraamista aktiivisille viljelijöille. Maatalous tuottaa maissia, vehnää, perunaa, öljykasveja, vihanneksia ja karjaa.^[4] [Transparency Internationalin](#) vuoden 2011 korruptioselvityksessä Romania oli sijalla 75, Euroopan maista huonoimpia ja samalla tasolla monen Afrikan maan kanssa.^[34] EU on vakavasti kehottanut Romaniaa kitkemään rikollisuutta ja korruptiota. Ne ovat olleet esteenä myös maan pääsyyllle [Schengen-alueeseen](#).^[15] Kuitenkin 1.1.2025 lähtien Romania on hyväksytty täysimääräisesti osaksi Schengen-alueetta.^[35]

Romanian merkittävimmät luonnonvarat ovat öljy, maakaasu, kivihiili, rautamalmi, suola ja puu. Merkittävimmät vientituotteet ovat koneet, tekstiilit, kemikaalit ja öljyjalosteet.^[4]

Liikenne

Romaniassa on 53 lentokenttää, joista 25:llä on päällystetty kiitotie, ja neljän kentän kiitotie on yli 3 047 metriä pitkä eli sopii mannertenvälisiin lentoihin. Rautatietä on yli 10 000 kilometriä. Niistä ja rautatieasemista vastaa pääosin Romanian rautatiet -konserni (CFR), vaikka rautatiekuljetuksia tarjoaa jo toistakymmentä muutakin yhtiötä. 1 700 kilometriä vesiväyliä muodostuu noin tuhannen kilometrin pätkästä Tonavaa, sen sivujoista ja joistakin kanavista. Satamakaupunkeja ovat Brăila, Constanța, Galați ja Tulcea.^[1]

Väestö

Pääartikkeli: Romanian väestö

Noin vuonna 1700 rakennettu Pyhän Nikolain kirkko Slatinassa.

Romanian väkiluku oli vuonna 2018 noin 19 524 000.^[3] Väestöstä 89,5 prosenttia on romanialaisia, 6,6 prosenttia unkarilaisia ja 2,5 prosenttia romaneja (2002).^[1] Romanian eli sikaanien (cigány eli mustalaiset) lukumäärän määrittely on vaikeaa, sillä joidenkin lähteiden mukaan he pyrkivät rekisteröitymään mieluummin romanialaisiksi tai unkarilaisiksi.^[36] Eräiden lähteiden mukaan heitä on noin kaksi miljoonaa eli 10 prosenttia väestöstä.^[37] Kaikilla ei ole henkilöpapereita, joten he jäävät väestönlaskennan ulkopuolelle.^[38]

Virallinen kieli on romania, jota puhuu äidinkielenään 91 prosenttia väestöstä.^[1] Merkittävät unkaria ja saksaa puhuvat vähemmistöt asuvat lähinnä Transilvaniassa.^[39] Vuoden 2002 väestönlaskennassa 86,8 prosenttia oli ortodokseja, 7,5 prosenttia protestantteja, 4,7 prosenttia roomalaiskatolilaisia ja 0,9 prosenttia muita ja määrittelemättömiä.^[1] Mustanmeren rannikon Dobrogeassa on pieni muslimivähemmistö, joka on turkkilaista ja tataarialkuperää.^[40]

Romanialaisten eliniänodote on hiukan eurooppalaisten keskiarvojen alapuolella.^[41] Vuonna 2007 arvioitiin, että Romania on saavuttanut YK:n vuosituhattavoitteista kolme: nälän ja köyhyyden vähentämisen, odottavien äitien terveyden sekä HIVin ja AIDSin rajoittamisen tavoitteet. Globaalin kumppanuuden tavoite on todennäköinen, ja kolmen muun saavuttaminenkin on mahdollista.^[42]

Romanian koulujärjestelmä on saanut huonon maineen lännessä, ja se on uudistusten edessä. Nykyisin nuoret käyvät peruskoulua kuusivuotiaasta noin 14–15-vuotiaaksi. Sen jälkeen seuraa kansallinen testi, jonka läpäisseet pääsevät lukioon tai samantasoiseen oppilaitokseen (kauppaopistoon, tekniseen opistoon tai sotilasakatemiaan). Lukioon pääsee pieni osa ikäluokasta, ja siellä kilpailu on kova. Vain parhaat suorittavat ylioppilastutkinnon, joka on ainoa pääsytie korkea-asteen opintoihin.^[43]

Maan vanhin yliopisto Universitatea Babeș-Bolyai sijaitsee Cluj-Napocassa. Se on myös yksi maan parhaimmiksi arvostelluista yhdessä Bukarestin ja Transilvanian yliopistojen kanssa.^[44]

Kulttuuri

Kuvataide

Monet taidemaalarit opiskelivat 1800-luvulla Länsi-Euroopassa, kuten maisemamaalauksesta ja talonpoikaiselämän kuvauksista tunnetuksi tullut Nicolae Grigorescu ja muotokuvia maalannut Theodor Aman.^[45] Yksi tunnetuimmista romanialaisista taiteilijoista on 1900-luvun alkupuolen kuvanveistäjä Constantin Brâncuși.^[46] Sosialistinen realismi oli vallalla kommunismiaikana.^[45] Nykytaidetta edustaa nuori kubisti Alexandra Nechita.^[47]

Maalattuja bukovinalaisia munia.

Kansanluonne tulee parhaiten esille perinteisissä käsityöissä ja kansantäiteessä. Yksi optimismin ilmaus ovat iloiset, värikkäät hautamuistomerkit. Tunnettu tuote ovat taidokkaat koristellut munankuoret, joita tehdään varsinkin pääsiäisen alla. Keramiikkaa tehdään edelleen dreijaamalla, ja lasitteeseen tehdään värikkäitä geometrisia tai eläin- ja kasviaiheisiä koristeluita. Puukaiverruksia näkee monin paikoin, varsinkin portin koristaminen komein kaiverruksin on ollut perinteinen vaurauden merkki. Kansanperinne elää vahvimmin tekstiileissä, joita kudotaan ja kirjotaan edelleen kodeissa. Perinteisissä matoissa näkyy turkkilaisvallan vaikutus.^[46]

Arkkitehtuuri

Romanian vaiheikas historia heijastuu vuosisatojen varrella rakennetuissa luostareissa, kirkkoissa ja linnoissa. Ceaușescun aika jätti jälkensä varsinkin Bukarestin kaavoitukseen ja jälleenrakennukseen. Sen suurellisin muistomerkki on Romanian parlamenttitalo, yksi maailman suurimmista rakennuksista.^[48]

Unescon maailmanperintöluettelossa on Romaniasta seitsemän kulttuurikohdetta.^[49]

- Orăștie-vuorten daakialaiset linnoitukset ajanlaskun alkuvuosilta
- Sighișoaran historiallinen keskusta keskiajalta
- Transilvanian linnoitettujen kirkkojen kylät 1200–1600-luvuilta
- Moldavian maalatut kirkot, bysanttilaista rakennustaidetta 1400- ja 1500-luvuilta
- Horezun luostari 1600-luvun lopusta
- Maramureșin puukirkot, kahdeksan eri-ikäistä kirkkoa Maramureșissa Pohjois-Romaniassa

Pelișorin linna Sinaian kaupungissa.

Perinteiseen romanialaiseen arkkitehtuuriin voi tutustua Bukarestin kylämuseossa, johon on siirretty 300 rakennusta maan eri puolilta.^[48]

Musiikki ja elokuva

Romanialainen kansanmusiikki on usein surumielistä kuten maan koillisosan doina. Yleisiä soittimia ovat nai (panhuilu), tembal (eräänlainen kielisoitin), bacium (pitkulainen puupuhallin), gorduna (pienikokoinen basso) ja viulut. Monet kansanmuusikot ovat romaneita.^[45] Tunnettu romanialainen viulisti ja säveltäjä on George Enescu.^[50]

Viime vuosina myös romanialainen elokuva on saavuttanut kansainvälistä menestystä. Lyhytelokuvat Cătălin Mitulescun *Trafic* ja Marian Crișanin *Megatron* palkittiin Cannesin elokuvajuhlilla 2004 ja 2008, ja vuonna 2007 Cristian Mungiu ohjaama aborttia käsittelevä elokuva *4 kuukautta, 3 viikkoa, 2 päivää* sai Cannesin Kultaisen palmun.^[51]

Kirjallisuus

Romanian kirjallinen perinne juontaa juurensa keskiaikaisista balladeista ja runoelmista. Tunnetuin kansantaru kertoo Draculasta, ja sitä ovat toistaneet monet ulkomaiset kirjailijat. Myöhemmät kirjailijat tunnetaan politiikan, historian ja kirjallisten arvojen yhdistämisestä. Runoilija Mihai Eminescu ylisti kotimaansa historiaa ja kulttuuria. Samaan aikaan Ion Luca Caragiale kirjoitti koomisia näytelmiä poliittisista aiheista. Tristan Tzara, joka muutti Ranskaan ensimmäisen maailmansodan aikoihin, kuului dadaistisen liikkeen perustajiin. Eugène Ionesco eli myös Ranskassa ja kirjoitti absurdia draamaa.^[45]

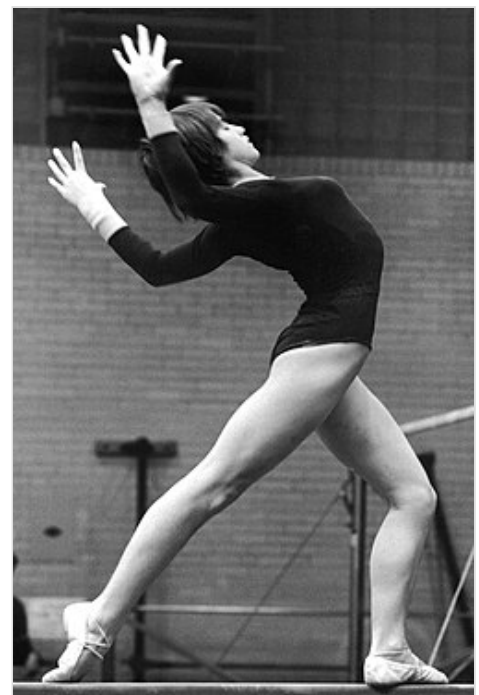
Tunnettuja romanialaisia kirjailijoita ovat myös muiden muassa Mircea Eliade ja Emile Cioran.

Keittiö

Romanialainen aamiainen on tyypillisesti tee ja pieni hillovoileipä. Päivän pääateria syödään alkuiltapäivästä. Mititei-makkara on suosittu alkupala. Alkuruokana on usein liha- tai kaalikeittoa. Pääruoka on tyypillisesti lihaa. Lähiseudun viinejä käytetään paljon. Luumuista tehdään Țuică-nimistä brandyä.^[45]

Urheilu

Jalkapallo ja tennis ovat suosittuja urheilulajeja. Romanian jalkapallomaajoukkue on pelannut miesten MM-tasolla seitsemän kertaa, ja pääsi puolivälieriin vuonna 1994. Syyskuussa 1997 se ylsi FIFA-rankingissa sijalle 3 historiansa parhaana sijoituksena. Huhtikuussa 2025 miesten joukkue sijoittui 45:nneksi^[52] ja naisten joukkue 49:nneksi.^[53] Tunnettuja romanialaisia tennispelaajia ovat Ilie Năstase, Virginia Ruzici, Simona Halep ja Horia Tecău.

Nadia Comăneci vuonna 1977.

Romania on osallistunut olympialaisiin vuodesta 1900. Viime vuosina^{milloin?} sillä on ollut kesäkisoissa 100–150 urheilijaa, talvikisoissa noin 20. Nadia Comăneci oli 1970-luvulla ylivoimainen voimistelija, joka voitti 9 olympiamitalia.^[54] Romania oli ainoana Varsovan liiton maana mukana Los Angelesin olympialaisissa 1984 sijoittuen mitalitaulukossa peräti toiseksi.

Lähteet

- Leif Pettersen, Mark Baker: *Romania*. Lonely Planet, 2010. ISBN 9781741048926

Viitteet

1. Romania (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>) *The World Factbook*. Washington, DC: Central Intelligence Agency. (englanniksi)
2. Human Development Report 2020. (<https://www.hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2020>) UNDP.org (englanniksi)
3. Pinta-ala ja väestö (https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_fi#pinta-ala-ja-v%C3%A4est%C3%B6) Euroopan komission viestintäpääosasto. Viitattu 17.11.2020.
4. Background Note: Romania (<https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/35722.htm>) US Department of State
5. Romania: largest cities and towns and statistics of their population (<http://www.world-gazetteer.com/wg.php?x=&men=gcis&lng=en&des=wg&geo=-182&srt=npan&col=abcdefghijklmno&msz=1500&pt=c&va=&srt=pnan>)^[vanhentunut linkki] World Gazetteer
6. *Maailma tänään: Itä-Eurooppa*, s. 24. Bonnier, 1997. ISBN 87-427-0807-9
7. Country Guide: Romania (https://web.archive.org/web/20060212145817/http://www.bbc.co.uk/weather/world/country_guides/results.shtml?tt=TT004200) BBC Weather
8. Romania Biodiversity (<http://enrin.grida.no/biodiv/biodiv/national/romania/robiodiv.htm>) (Arkistoitu (<https://web.archive.org/web/20080210141053/http://enrin.grida.no/biodiv/biodiv/national/romania/robiodiv.htm>) – Internet Archive)
9. *Rupicapra rupicapra* (<http://www.iucnredlist.org/apps/redlist/details/39255/0>) IUCN (englanniksi)
10. Romanian metsävarat (<http://www.metla.fi/metinfo/kie/romania-metsavarat.htm>) KIEMET – Keski- ja Itä-Euroopan metsätietopalvelu. Metla. Viitattu 27.4.2012.
11. Lonely Planet, s. 53-54
12. The Balkan Wars and World War I (<http://countrystudies.us/romania/18.htm>) Greater Romania and the Occupation of Budapest (<http://countrystudies.us/romania/19.htm>) *Romania: A Country Study*. Library of Congress, 1989.
13. World War II (<http://countrystudies.us/romania/22.htm>) *Romania: A Country Study*.
14. Armistice Negotiations and Soviet Occupation (<http://countrystudies.us/romania/23.htm>) *Romania: A Country Study*.
15. Timeline (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/1058027.stm) BBC
16. Dennis Deletant: *Ceaușescu and the Securitate: Coercion and Dissent in Romania, 1965–1989*, s. 53. M.E. Sharpe, 1995. ISBN 9781563246333
17. Leaders (http://library.thinkquest.org/06aug/00500/the_leaders.htm) ThinkQuest. Oracle Education Foundation.
18. Foreign Trade (<http://countrystudies.us/romania/56.htm>) *Romania: A Country Study*. Library of Congress, 1989.
19. Varjus, Seppo: Ceausescun synkkä joulukuusi – näin ihaillusta johtajasta tuli teloitusryhmän eteen päättänyt diktaattori (<https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006353227.html>) *Ilta-Sanomat*. 23.12.2019. Viitattu 17.2.2020.
20. Anniina Wallius, Romanian pääministeri erosi (<https://yle.fi/a/3-5054559>) Yle uutiset 6.2.2012, viitattu 6.2.2012
21. Kippo, Johanna: Romanian presidentti Klaus Johannissai jatkokauden (<https://yle.fi/a/3-11085147>) *Yle Uutiset*. 24.11.2019. Viitattu 17.2.2020.

22. Romanian pääministeri taas vaihtoon. (<https://yle.fi/a/3-10024394>) Yle
23. Romanian hallitus kaatui vain kolmen kuukauden ikäisenä (<https://yle.fi/a/3-11194404>) Yle Uutiset. Viitattu 17.2.2020.
24. Romanian lawmakers back new coalition government (<https://www.reuters.com/world/europe/romanian-lawmakers-back-new-coalition-government-tv-2023-06-15/>) Reuters. 15.6.2023. Viitattu 19.6.2023. (englanniksi)
25. Anna Karismo, Yle Romaniassa: Vaalien mitätöiminen syöksi maan poliittiseen myllerrykseen, (<https://yle.fi/a/74-20129731>) Yle.fi, uutiset 6.12.2024, viitattu 6.12.2024
26. Mikko Leppänen, Romanian kiistanalainen presidenttiehdokas kutsuu vaalituloksen hylkäämistä ”vallankaappaukseksi”, (<https://yle.fi/a/74-20129756>) Yle.fi, uutiset 6.12.2024, viitattu 6.12.2024
27. Irina Marica: Romania downgraded to 'hybrid regime' in new democracy index (<https://www.romania-insider.com/romania-hybrid-regime-democracy-index-2024>) Romania Insider. 28.2.2025. Viitattu 9.4.2025.
28. Romanian presidentti Klaus Johannis eroaa virastaan (<https://yle.fi/a/74-20142737>) Yle Uutiset. 10.2.2025. Viitattu 25.5.2025.
29. Euroopassa vaalien supersunnuntai: EU-myönteinen Nicușor Dan nousee Romanian presidentiksi (<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/52e86f6e-15b3-4813-a99a-b02ae5e58f9b>) www.iltalehti.fi. Viitattu 25.5.2025.
30. Harry McNeil: Romania bids farewell to MiG-21 LanceR and welcomes F-16 (<https://www.airforce-technology.com/news/romania-farewell-mig-21-lancer-welcomes-f-16/>) Airforce Technology. 17.5.2023. Viitattu 15.5.2025. (englanniksi)
31. Aeronave (http://www.roaf.ro/?page_id=278) Forțele Aeriene Române. Arkistoitu (https://web.archive.org/web/20150721101508/http://www.roaf.ro/?page_id=278) 21.7.2015. Viitattu 18.7.2015. (romaniaksi)
32. Romania and NATO (<http://www.summitbucharest.ro/en/31.html>) NATO Bucharest Summit 2008
33. Secret CIA prisons confirmed by Polish and Romanian officials (<http://www.guardian.co.uk/world/2007/jun/07/usa1>) Guardian 7.6.2007
34. Country results (<http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/#CountryResults>) Transparency International 1.12.2011
35. Bulgaria and Romania join the Schengen Area - European Commission (https://home-affairs.ec.europa.eu/news/bulgaria-and-romania-join-schengen-area-2025-01-03_en) home-affairs.ec.europa.eu. Viitattu 24.5.2025. (englanniksi)
36. Romanian romanit (<http://fifi.voima.fi/voima-artikkeli/Romanian-romanit/1541>) (Arkistoitu (<https://web.archive.org/web/20110720194318/http://fifi.voima.fi/voima-artikkeli/Romanian-romanit/1541>) – Internet Archive) Voima 2006
37. Europe's Beggars, Romania's Roma (<http://www.ce-review.org/00/41/dragomir41.html>) Central Europe Review 2000
38. Romii din România (http://www.edrc.ro/docs/docs/Romii_din_Romania.pdf) (romaniaksi)
39. Languages of Romania (http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=RO) Ethnologue: Languages of the World SIL
40. 700 years of Turkish- Romanian relationships (http://www.immigrants-past-and-present.eu/old_website/700%20Years%20of%20Turkish-Romanian%20Relationship.pdf) Immigrants Past And Present. EU Comenius.
41. Mortality Country Fact Sheet (http://www.who.int/whosis/mort/profiles/mort_euro_rou_romania.pdf) WHO 2006
42. Progress by Goal (http://www.mdgmonitor.org/country_progress.cfm?c=ROM&cd=) 2007. Millennium Goal Monitor. Arkistoitu (https://web.archive.org/web/20101029235813/http://www.mdgmonitor.org/country_progress.cfm?c=ROM&cd=) 29.10.2010. Viitattu 17.4.2010. (englanniksi)

43. Romanian education & Schools (<http://www.romanianeducation.com/>) *romanianeducation.com/*.
44. Topul universităților din România (<http://www.capital.ro/articol/exclusiv-topul-universitatilor-di-n-romania-125346.html>) Capital (romaniaksi)
45. Romania (<http://www.everyculture.com/No-Sa/Romania.html#b>) *Countries and their cultures*.
46. Arts and Crafts (<http://www.romaniatourism.com/arts.html>) the Romanian Tourist Office. Viitattu 9.4.2012. (englanniksi)
47. Famous Romanians: Alexandra Nechita (Little Picasso) (<http://www.romania-insider.com/famous-romanians-alexandra-nechita-little-picasso/10339/>) (Arkistoitu (<https://web.archive.org/web/20120611033437/http://www.romania-insider.com/famous-romanians-alexandra-nechita-little-picasso/10339/>) – Internet Archive) Romania Insider
48. Architecture (<http://www.romaniatourism.com/spec.html>) the Romanian Tourist Office. Viitattu 9.4.2012. (englanniksi)
49. Properties inscribed on the World Heritage List (<http://whc.unesco.org/en/statesparties/ro>) Unesco. Viitattu 14.4.2010. (englanniksi)
50. George Enescu (Conductor, Violin, Composer) (<http://www.bach-cantatas.com/Bio/Enescu-George.htm>) *Bach Cantatas*. Viitattu 10.4.2012.
51. The Romanian New Wave (<http://www.bonjourtristesse.net/2010/11/romanian-new-wave.html>) *Bonjour Tristesse*. Arkistoitu (<https://web.archive.org/web/20120521144551/http://www.bonjourtristesse.net/2010/11/romanian-new-wave.html>) 21.5.2012. Viitattu 10.4.2012.
52. FIFA/Coca-Cola Men's World Ranking (<https://inside.fifa.com/origin1904-p.cxm.fifa.com/fifa-world-ranking/men>) *inside.fifa.com*. Viitattu 31.5.2025. (englanniksi)^[vanhentunut linkki]
53. FIFA/Coca-Cola Women's World Ranking (<https://inside.fifa.com/origin1904-p.cxm.fifa.com/fifa-world-ranking/women>) *inside.fifa.com*. Viitattu 31.5.2025. (englanniksi)^[vanhentunut linkki]
54. Romania in Olympics (<http://www.sports-reference.com/olympics/countries/ROU/>) Sport reference

Aiheesta muualla

- Kuvia tai muita tiedostoja aiheesta **Romania** Wikimedia Commonsissa
- Matkaopas aiheesta **Romania** Wikimatkoissa
- Romania Google Mapsissa (<http://maps.google.com/maps?ll=45.828799,24.763184&spn=6.798157,16.215820&z=11&t=h&hl=en>)
- Dana Cicortas: Romanianlaisia taruja ja legendoja (http://www.dana.cicortas.com/Danan_koti_sivut/index.html) (Romanian ja romanialaisten historia) *dana.cicortas.com*. Arkistoitu (https://web.archive.org/web/20150721210229/http://www.dana.cicortas.com/Danan_kotisivut/index.html) 21.7.2015. Viitattu 17.7.2015.

Noudettu kohteesta "<https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Romania&oldid=23574719>"